

Kúria
végzése

Az ügy száma: Bfv.III.570/2016/6.

A határozat szintje: felülvizsgálat

A tanács tagjai: Dr. Márki Zoltán, a tanács elnöke
Dr. Somogyi Gábor, előadó bíró
Dr. Varga Zoltán, bíró

Az eljárás helye: Budapest

Az eljárás formája: tanácsülés

Az ülés napja: 2016. október 28.

Az ügy tárgya: csalás büntette és más bűncselekmény

Terhelt: T. K. III. rendű

Első fok: Szolnoki Törvényszék, 3.B.968/2012/59., ítélet, tárgyalás, 2015. február 20.

Másodfok: Szegedi Ítéltábla, Bf.III.315/2015/8., ítélet, nyilvános ülés, 2016. január 5.

Az indítvány előterjesztője: III. rendű terhelt védője

Az indítvány iránya: a terhelt javára

Rendelkező rész

A csalás büntette és más bűncselekmény miatt dr. G. J. és társai ellen folyamatban volt büntetőügyben a III. rendű terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva a Szolnoki Törvényszék 3.B.968/2012/59. számú, illetőleg a Szegedi Ítéltábla Bf.III.315/2015/8. számú ítéletét a III. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartja.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítvány előterjesztője, sem azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

Indokolás

I.

[1] A III. rendű terheltet a Szolnoki Törvényszék a 3.B.968/2012/59. számú ítéletével bűnösnek mondta ki csalás büntetében [1978. évi IV. törvény - a továbbiakban: korábbi Btk. - 318. § (1) bekezdés,

valamint (6) bekezdés a) pont] mint bűnsegédet, valamint magánokirat-hamisítás vétségében (korábbi Btk. 276. §) mint bűnsegédet. Ezért - halmazati büntetésül, mint különös visszaesőt - 4 év 6 hónap börtönbüntetésre és 5 év közügyektől eltiltásra ítélte.

- [2] A III. rendű terhelt tekintetében a terhelt és védőjének fellebbezése alapján eljárva a Szegedi Ítéltábla a Bf.III.315/2015/8. számú határozatával az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.
- [3] A jogerős ítéletben megállapított, a III. rendű terheltet érintő tényállás lényege a következő.
- [4] Az I. rendű terhelt 2006. október 2. napjától a D.-T. Kft. tagja és képviselője volt. E cég 2008. február 29. napjától az E. K. és Sz. Kft. tagja, és annak képviselője ugyancsak az I. rendű terhelt lett. Betegségére tekintettel azonban a társaság t.-i telephelyével kapcsolatos ügyintézés - tudtával és beleegyezésével - a III. rendű terhelt végezte.
- [5] A telephely egyik, gabona tárolására alkalmas épületébe már korábban, a társaság korábbi képviselőjének tudtával mintegy 300 tonna teherautónyi földet hordtak, majd 2009. évben - az I. és a III. rendű terhelt ügyintézése alatt - további, több ezer tonna föld került a tárolóba, melyet mintegy 20 tonna gabonával borítottak be. 2009 év őszén az I. rendű terhelt a D.-T. Kft. nevében - a III. rendű terhelt ügyintézésével - bérleti szerződést kötött a raktárra a H-L. Kft.-vel, majd a D.-T. Kft. az általa a D. T. Zrt. közreműködésével közraktároztatott 3400 tonna búzáról szóló közraktár-jegyeket a H-L. Kft.-re forgatmányozta. A H-L. Kft. a közraktár-jegyeket hitelfedezetként használta fel, aminek kapcsán büntetőeljárás indult, és a 2010. április 7-én tartott házkutatás során megállapítást nyert, hogy a raktár földdel van feltöltve, melyet 20-25 tonna búza takar.
- [6] Az I. és a III. rendű terhelt 2010-ben is hasznosítani akarta a raktárt, ezért az ott lévő földet a III. rendű terhelt további 15 tonna búzával takartatta le, azt a látszatot keltve, hogy a raktár búzával van feltöltve. Az I. és III. rendű terhelt a raktárban lévő földet a vevő megtevesztésével, búzaként kívánta értékesíteni, azonban ahhoz szükségük volt a búza eredetének igazolására. A büntetőjogi felelősségre vonás elkerülése érdekében a búza tulajdonjogát a D.-T. Kft. igazolta, míg az értékesítésére az M.-V. Kft. vállalkozott, melynek a II. rendű terhelt volt a képviselője. Az I. és III. rendű, illetve a II. rendű terhelt között P. K., V. I. és F. K. volt a kapcsolattartó.
- [7] 2010. július 16. és augusztus 5. napja között, 2010. május 5. és 12. napjaira visszatűmozva a D.-T. Kft. és az M.-V. Kft. között adásvételi szerződés, átadás-átvételi jegyzőkönyv és tulajdon-átruházási nyilatkozat készült, melyeket az I. rendű terhelt mint eladó, a II. rendű terhelt mint vevő írt alá, és amelyek szerint a D.-T. Kft. eladja a t.-i telephelyén tárolt 3500 tonna búzát, 33.000 forint + áfa tonnánkénti áron. Ezen okiratok valótlan tartalmúak, az eladó a búzával, a vevő a szükséges pénzüsszeggel nem rendelkezett, az okiratok kiállításának célja csak az M.-V. Kft. tulajdonszerzésének igazolása volt.
- [8] A D.-T. Kft. és az M.-V. Kft. között létrejött, valótlan tartalmú adásvételi szerződést, átadás-átvételi jegyzőkönyvet és tulajdon-átruházási nyilatkozatot a II. rendű terhelt 2010. augusztus 5-én megmutatta a közvetítőként eljáró V. Sz.-nek és S. T.-nek, és részükre a föld tetejére borított búzából mintavételi lehetőséget is biztosított, majd az említett dokumentumokat, és az általa küldött minta alapján készített ISI vizsgálati bizonylatot elektronikus úton is megküldte a vevő képviselőinek. Ezt követően az M.-V. Kft. 2010. augusztus 6. napján szerződést kötött a PPZ „K.” T. K. S. J. céggel 3200 tonna étkezési búzaként értékesítéséről, 41.000 forint + áfa/tonna egységáron, összesen 131.200.000 forint értékben. A szerződést az eladó részéről a II. rendű terhelt írta alá; abban azt kötötték ki, hogy a vevő 1500 tonna búza ellenértékét előre kifizeti az eladó által faxon megküldött számla alapján, és ezt követően kerülhet sor a búza elszállítására, melyről a vevő köteles gondoskodni.
- [9] A sértett ennek megfelelően 2010. augusztus 16. és 17. napján, két részletben, összesen 61.500.000 forintot átutalt az M.-V. Kft. bankszámlájára, melyet a II. rendű terhelt e két napon, három részletben, készpénzben fel is vett. A sértett 2010. augusztus 19-én megjelent a tárolás helyén, és ekkor vált nyilvánvalóvá számára, hogy a tárolóban föld van, melyet mindössze 38,94 tonna búza takart.

- [10] A II. rendű terhelt - a III. rendű terhelt segítségével - a sértettet tévedésbe ejtette, melynek következtében a sértettet 61.500.000 forint kár érte, ami nem térült meg (a lefoglalt 38,94 tonna búza a II. rendű terheltnek került kiadásra).

II.

- [11] A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a III. rendű terhelt védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt; annak törvényes okaként elsődlegesen - a Be. 373. § (1) bekezdés I. pont c) alpontjára való utalás mellett - a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontját jelölte meg. Érdemben a jogerős ítélet csalás büntetése vonatkozó részének hatályon kívül helyezését, és e bűncselekmény miatt az eljárás megszüntetését, a terhelt terhén maradó magánokirat-hamisítás vétsége miatt pedig a büntetés pénzbüntetésre való enyhítését kérte.
- [12] Az indítvány a felülvizsgálat törvényi okaként a Be. 416. § (1) bekezdés b) pontját is megjelölte, mert - álláspontja szerint - a bíróság a vádon túlterjeszkedve, a tettazonosság elvét megsértve állapította meg a tényállást a csalás büntette vonatkozásában, így annak következtében a terhelt cselekményének csalás büntetteként való minősítése, valamint a kiszabott büntetés is törvénysértő. Ezen ok alapján elsődlegesen a terheltnek a csalás büntette miatt emelt vád alóli felmentését, és a büntetés pénzbüntetésre enyhítését indítványozta, míg másodlagosan a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására utasítását kérte.
- [13] Indokai szerint a bíróság - a csalás büntette tekintetében - törvényes vád hiányában folytatta le az eljárást, és hozott marasztaló ítéletet a III. rendű terhelttel szemben. Kiemelte, hogy az eljárás során változatlan tartalommal fenntartott vádirati tényállás a III. rendű terhelt tekintetében kizárólag azt tartalmazta, hogy
- az M.-V. Kft. és a D.-T. Kft. között a III. rendű terhelt közvetített akként, hogy az I. rendű terhelt helyett a fiktív gabonaértékesítésről szóló okiratok létrejötte érdekében tárgyalta az M.-V. Kft. részéről eljáró személyekkel;
 - a II. rendű terhelt által 2010. augusztus 5-én a búza eredetének és tulajdonjogának igazolására V. Sz.-nek bemutatott valótlan tartalmú adásvételi szerződést eladóként, az átadás-átvételi jegyzőkönyvet átadóként, valamint a tulajdon-átruházó nyilatkozatot az I. rendű terhelt a III. rendű terhelt kérésére írta alá, továbbá
 - az I., a II. és a III. rendű terhelt az okiratok aláírásakor tudott az okiratok valótlan tartalmáról, és arról is, hogy azok a későbbiekben fiktív gabonaértékesítés során kerülnek majd felhasználásra.
- [14] Ez a tényállás - az indítvány szerint - a III. rendű terhelt tekintetében kétségtől kívül alkalmas a korábbi Btk. 276. §-a szerinti magánokirat-hamisítás vétségének megállapítására; a leírás pontos elkövetési magatartást konkretizált, valamint az okiratok valótlan tartalmára és a felhasználási szándékára vonatkozó III. rendű terhelti tudattartalmat is leírja. Ugyanakkor a csalás büntette tekintetében nem ez a helyzet.
- [15] Ennek kifejtése során az indítvány részletezte a csalás törvényi tényállási elemeit, és rögzítette, hogy a vád tárgyává tett cselekmény körülírása akkor pontos, ha a történeti tényállás hiánytalanul tartalmazza a minősítés szerinti bűncselekmény törvényi tényállási elemeinek megfelelő konkrét tényeket, és pontosan tartalmaznia kell a terhelt által kifejtett elkövetési magatartást. Bűnsegédrel szemben a vád akkor törvényes, ha kellően körülírva tartalmazza, hogy mihez, milyen módon, mely tényekről tudva nyújtott segítséget.
- [16] Jelen ügyben - az indítvány szerint - a vádiratban közölt elkövetési magatartás nem kellően konkrét, nem tartalmazza a III. rendű terhelt tudomását a további elkövetők elkövetési magatartásáról, a cselekménnyel szerezni kívánt jogtalan hasznot vagy okozott kárt sem. Nem tartalmazza azt sem, hogy a III. rendű terhelt tudott volna arról, miszerint a telephelyen a búza nem volt fellelhető, és azzal az eladó máshol sem rendelkezett. A III. rendű terhelt nem a sértett, hanem a II. rendű terhelt felé közvetített, tudattartalma pedig csupán a jövőbeni fiktív gabonaértékesítésre vonatkozóan került

rögzítésre; teljes mértékben tisztázatlan azonban a múltbéli, illetve az elkövetéssel egyidejű eseményekre vonatkozó tudata, illetve az, hogy miről tárgyalt, miben közvetített, és az I. rendű terhelttől mit kért a III. rendű terhelt, azaz (e körben) miről tudott. Ez - az indítvány szerint - azért is különös jelentőségű, mert bűnsegéd esetében éppen a segítségnyújtás mikéntje, a bűnsegéd tudattartalmának a meghatározása hiányzik.

- [17] Kifejezetten rögzíti a vádirati tényleírás, hogy a III. rendű terheltnek csak az okiratok valótlanságáról volt tudomása, azonban a jogtalan haszonszerzés, valamint a megtévesztés tekintetében - a III. rendű terheltre vonatkozóan - még csak utalást sem tartalmaz. A vád azon állítása, miszerint „a valótlan tartalmú okiratok abból a célból készültek, hogy a sértett felé vételre ajánlott, ténylegesen nem létező búza származását igazolni lehessen”, a III. rendű terhelt magatartásával, tudattartalmával semmilyen módon nem került összefüggésbe állítva. A fiktív gabonaértékesítés nem feltétlenül csalást, hanem olyan ügyletet takar, amelyben a felek kívülállók felé színlelik a gazdasági esemény megtörténtét, és célozhat adócsökkentést, áfa-visszaigénylést, fedezet vagy valamely pályázat, támogatás igénybeviteléhez szükséges önerő meglétét is. A csalás ellenben az értékesítés fiktív voltán túlmenő többlet-elemeket is megkíván, amit a vádirat tartalmaz ugyan, de sehol nem a III. rendű terhelt cselekvőségével összekötve. A vádnak azt is kellő részletességgel rögzítenie kellett volna, hogy a III. rendű terhelt a további elkövetők cselekményéhez miként nyújtott szándékosan segítséget, azok károkozásra irányuló tevékenységéről milyen tudomással bírt.
- [18] A vádirati tényállásban tehát - a védői álláspont szerint - a III. rendű terhelt vonatkozásában nincs kellően meghatározva a megtévesztés, a jogtalan haszonszerzési célzat és az okozni kívánt kár, illetve nem konkretizált a bűnsegéd tudattartalma. A bíróság pedig a vádirati tényállást kiegészítheti, pontosíthatja, de csak a tettazonosság keretein belül. Jelen esetben a bűnsegédként elkövetett csalás büntetteként való minősítéshez a bíróságnak kellett a vádirati tényállást kiegészítenie olyan alapvető, bűncselekmény megállapítására alkalmas elemekkel, amelyeket az kifejezetten nem tartalmazott.
- [19] A védő kiemelte, hogy a vádirati tényleírás hiányossága nem jogi jellegű, hanem ténybeli; a tárgyi oldali ismérvek leírása hiányos annyira, hogy azokból az alanyi oldal elemeire nem lehet következtetést vonni; nem derül ki, hogy az ügyész milyen ténybeli alapon vádolta a III. rendű terheltet a magánokirat-hamisításon túl csalással is. A vád határozatlanságát, törvényességének hiányát maguk az eljáró bíróságok igazolták, amikor azon túlterjeszkedve, az abban foglaltaktól alapvetően eltérően állapították meg az ítéleti tényállást.
- [20] Az indítvány szerint az eljáró bíróságok a vádelvet, a tettazonosság elvét is megsértették. A bíróság nem állapíthat meg a terhelt terhére olyan, más bűncselekmény megállapíthatóságát megalapozó tényeket, amelyeket a vád nem tartalmazott. A támadott ítéletben már a vádirati tényállás összefoglalása - miszerint „a vádlottak a sértettet tévedésbe ejtették” (elsőfokú ítélet 3. oldal hatodik bekezdés) - is téves, mert a vád valójában nem tartalmaz adatot a III. rendű terheltnek a csalásban való részvételére.
- [21] Ezt követően részletezi az indítvány a jogerős ítélet III. rendű terheltre vonatkozó - a vádirati tényállásban nem szereplő - ténymegállapításait. Ezzel az eljáró bíróságok - a védő álláspontja szerint - egy teljesen határozatlan, utalásszerű, a III. rendű terhelt elkövetési magatartását és bűnsegédi részességét hiányosan tartalmazó vádirati tényállás alapján egy attól merőben eltérő, a csalás törvényi tényállásának már megfelelő ítéleti tényállást hoztak létre. A tényállás azon megállapítása, miszerint a II. rendű terhelt a III. rendű terhelt segítségével ejtette tévedésbe a sértettet, a védő álláspontja szerint kifejezetten ellentétes a vád szövegével.
- [22] Az indítvány kitért arra, hogy a vád szerint a sértett megtévesztésnek kulcsfigurája a II. rendű terhelt volt, aki a III. rendű terhelt közvetítésével valótlan okiratokat szerzett meg és használt fel, míg az ítéleti tényállás szerint az I. és III. rendű terhelt volt a kezdeményező, ők határozták el, hogy valakit megtévesztenek, és ehhez vették igénybe a II. rendű terheltet. A vádhoz kötöttség elvére tekintettel a

bíróságnak nem lett volna lehetősége a tényállás kiegészítésére, pontosítására a megtevesztés előkészítésének előzményei - a föld behordása és búzával való betakarása, a színlelt szerződés megkötése - és a károkozásban a III. rendű terhelt közrehatása kapcsán. Következésképp törvénysértő a III. rendű terhelt magatartásának rögzítése az előzmények, tudattartalma, a cselekmény konkrét elkövetési magatartása (vezető szerepe) és a károkozásra is kiterjedő haszonszerzési célzat tekintetében. Ezzel a bíróság nem az elkövetés valamely körülményét pontosította, hanem a csalás törvényi tényállási elemeinek megállapításához szükséges történeti tényállást pótolta, az azokat nem tartalmazó vád keretein túllépve.

III.

- [23] A Legfőbb Ügyészség a BF.589/2016/1. számú átiratában a felülvizsgálati indítványt alaptalannak tartotta, és a támadott határozatok hatályában fenntartására tett indítványt.
- [24] Álláspontja szerint az indítvány kizárólag a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontja alapján vizsgálható, mert a hivatkozott törvényhely b) pontja szerinti felülvizsgálati ok anyagi jogi törvénysértést - azaz a Btk. valamely rendelkezésének a megsértését - kíván meg; ilyet azonban az indítvány nem jelöl meg.
- [25] Az átirat szerint a csalás törvényi tényállásának lényegi elemeit a vád maradéktalanul tartalmazza. Rögzíti, hogy az M.-V. Kft. és a D.-T. Kft. között a III. rendű terhelt közvetített, akként, hogy az I. rendű terhelt helyett tárgyalt a fiktív okiratok létrejöttéről. Tartalmazza, hogy a III. rendű terhelt által készített valótlan tartalmú szerződést az I. rendű (helyesen valójában a II. rendű) terhelt felhasználta, a III. rendű terhelt pedig az okiratok valótlan voltáról, és azok későbbi fiktív gabonaértékesítés során való felhasználásának szándékáról már az aláírásukkor tudott, azok abból a célból készültek, hogy a sértett felé vételre ajánlott, ténylegesen nem létező búza származását igazolni lehessen.
- [26] Az ügyész utalt arra, hogy a másodfokú bíróság sem sértette meg a vádelvet, amikor a tényállást annyiban helyesbítette, hogy a II. rendű terhelt a III. rendű terhelt segítségével ejtette tévedésbe a sértettet.

IV.

- [27] A felülvizsgálati indítvány nem alapos.
- [28] A Kúria a felülvizsgálati indítványt a Be. 424. § (1) bekezdés I. fordulata alapján tanácsülésen bírálta el.
- [29] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, ami a Be. 416. § (1) bekezdés a)-g) pontjában megjelölt anyagi és eljárásjogi okokból vehető igénybe. A Be. 416. § (1) bekezdés b) pontja szerint valóban felülvizsgálati ok, ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése, vagy a büntetőjog más szabályának megsértése miatt a kiszabott büntetés vagy az alkalmazott intézkedés törvénysértő, illetőleg, ha a büntetés végrehajtását a bíróság a törvényben meghatározott kizáró ok ellenére függesztette fel.
- [30] Ezek közül jelen esetben az indítvány - az említett felülvizsgálati ok kapcsán - a téves minősítés következtében törvénysértő büntetés kiszabására hivatkozott, arra alapítva, hogy a vádon túlterjeszkedve megállapított tények kirekesztése mellett a III. rendű terhelt cselekményének bűnsegédként elkövetett csalás büntettként való minősítése téves, a fennmaradó magánokirat-hamisítás vétsége miatt pedig a kiszabott büntetés törvénysértő.
- [31] E felülvizsgálati ok felhívása annyiban helytálló is, hogy egymással alaki halmazatban álló bűncselekmények esetén a halmazat törvénysértő megállapítását sérelmező, és a cselekmény egységként való elbírálását célzó felülvizsgálati indítvány a minősítést támadja. Következésképp az a Be. 416. § (1) bekezdés b) pont I. fordulata alapján képezheti felülvizsgálat tárgyát (Kúria Bfv.III.933/2016/6.); az indítvány alaposága pedig nem felmentést eredményezne (BH 2008.322.),

hanem a büntetés törvényességének a helyes (egységként való) minősítés alapulvételével való megvizsgálását. Ha pedig ekként a büntetés törvénysértő, akkor kerülhetne sor a minősítés megváltoztatására (a cselekmény többség helyett egységként való minősítésére), és az ahhoz képest törvényes jogkövetkezmény alkalmazására.

- [32] Az indítványban foglaltak kapcsán megjegyzi a Kúria, hogy a Be. 416. § (1) bekezdés b) pontjában írt felülvizsgálati ok esetében - ahogy arra egyébként az indítvány is utalt - a Be. 423. § (1) bekezdése értelmében a jogerős ítéletben megállapított tényállás szintén irányadó, ami az indítvánnyal nem támadható. Ezért arra sincs mód, hogy a Kúria - az indítványban célzott módon - az esetlegesen törvényes vád hiányában, vagy azon túlterjeszkedve megállapított tényállás-részeket, ténymegállapításokat figyelmen kívül hagyja vagy mellőzze, és a minősítés törvényességét az így megmaradó - ekként a jogerős ítéletben foglalttól eltérő - tényállás alapulvételével bírálja el. Az indítvány pedig maga is tartalmazza, hogy a jogerős ítéleti tényállás alapján a III. rendű terhelt terhére a bűnsegédként elkövetett csalás büntetéként való minősítés törvényes.
- [33] A védő kizárólag a Be. 2. § (2)-(4) bekezdésében foglalt eljárási szabályok megsértését sérelmezte.
- [34] A törvényes vád hiányában való eljárás azonban a Be. 373. § (1) bekezdés I. pont c) alpontja szerinti eljárási szabálysértés, és így a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontja alapján, önmagában felülvizsgálati ok; a büntetés törvénysértő volta - ezen ok alapján - nem is feltétele a felülvizsgálatnak, akkor sem, ha a felülvizsgálati ok a terhelt terhére megállapított bűnösségi körnek csak egy részét érinti. Ugyanakkor, ha annak alapján az eljárás részbeni megszüntetésére kerül sor, a Kúriának a büntetés felülvizsgálatára módja van (BH 2009.6.).
- [35] Jelen esetben az eljárás alapját képező vád törvényes, annak a Be. 2. § (2)-(4) bekezdésében írt minimum-követelményeit - az 1/2007. BK vélemény A/I. pontjában foglaltakra is figyelemmel - a vádirat kielégíti, a bíróság pedig a tettazonosság kereteit megsértve nem terjeszkedett túl azon.
- [36] A Be. 2. § (1) bekezdése szerint a bíróság ítélezése során törvényes vád alapján jár el. A Be. 2. § (2) bekezdése szerint törvényes a vád, ha a vádemelésre jogosult a bírósághoz intézett indítványában meghatározott személy pontosan körülírt, büntetőtörvénybe ütköző cselekménye miatt a bírósági eljárás lefolytatását kezdeményezi. A vádelv címzettje a bíróság, lényege pedig két kötelezettség:
- az egyik a vádhoz kötöttség kötelezettsége,
 - a másik a vád kimerítésének kötelezettsége.
- [37] Mindkettő ténybeliségre vonatkozik, a vád jogi álláspontja ugyanis a bíróságot nem köti [Be. 257. § (1) bekezdés második mondat első fordulat]; ugyanakkor felülvizsgálatban kizárólag a vádhoz kötöttség kötelezettség mikénti teljesítésének van, lehet jelentősége. Következetes ítélkezési gyakorlat, hogy a vádelv nem követeli meg a vád és ítéleti tényállás közötti teljes történeti azonosságot (EBH 2005.1199.).
- [38] Ennek kapcsán a Kúria elsőként arra mutat rá, hogy jelen esetben a vádhatóság - mindkét terhére rótt bűncselekmény tekintetében - bűnsegédi elkövetéssel vádolta a III. rendű terheltet, és ítéletében a bíróság is ezt az elkövetői alakzatot állapította meg vonatkozásában. A korábbi Btk. 21. § (2) bekezdése szerint bűnsegéd az, aki másnak bűncselekmény elkövetéséhez szándékosan segítséget nyújt. A bűnsegédi elkövetés fogalmi eleme, hogy törvényi tényállási elemet nem valósít, nem valósíthat meg.
- [39] A bűnsegédi (bűnrészesi) magatartás jogi természetéből következően, a (kizárólag) bűnsegédi magatartás felülvizsgálatának - értelemszerűen - nem lehet tárgya, szempontja az adott bűncselekmény törvényi tényállásán belüli magatartás megvalósításának, megvalósulásának elvárása. A részesi felróhatóság feltételezi a tettesi alapcselekmény meglétét, ténybeli adottságát, de amennyiben a tettesi alapcselekmény konkrét alanyra vonatkozóan jogerősen eldöntött, akkor a tettesi elkövetőre vonatkozó „res iudicata” hatás érvényének fennállása alatt a részesi elkövető felróhatóságának vizsgálata kizárólag az adott bűncselekmény törvényi tényállásán kívüli elkövetői - ekként tehát a részesi - magatartás alapján vizsgálható. E vizsgálat azonban nem terjedhet ki a törvényi tényálláson belüli magatartás megvalósultságára, illetve nem léphet be a törvényi tényállás

körébe.

- [40] A bűnsegéddel szemben tehát a vád tárgyává tett cselekmény leírása akkor törvényes, ha tartalmazza a tettesi alapcselekménynek a korábban írt követelményeknek megfelelő, a minősítés szerinti bűncselekmény törvényi tényállási elemeit magában foglaló leírását, és a bűnsegéd azt szándékosan segítő - tényállási elemet azonban nem megvalósító - magatartásának a leírását.
- [41] Ezt jelen ügyre vonatkoztatva tehát a III. rendű terhelt tekintetében akkor szerepel kellően körülírva a magánokirat-hamisításhoz és a csaláshoz nyújtott bűnsegély is, ha a vádbeli tényleírás tartalmazza - a III. rendű terheltnek a hamis okiratok létrehozása kapcsán kifejtett magatartását, és - ennek során az arra vonatkozó tudatát is, hogy a hamis okiratokat nem csupán joghatást kiváltó módon, de akként fel fogják használni, hogy azok felhasználásával mást jogtalan haszonszerzés végett, neki kárt okozva tévedésbe ejtenek, továbbá - szerepel a tettesi alapcselekmény - más vagy mások általi - elkövetésének a leírása.
- [42] Ez volt tehát a Kúria által vizsgálendő követelményrendszer (ami lényegében egybeesik az indítványban kifejtettekkel). Az indítvány szerint e követelményrendszer második eleme hiányzik; a vádban foglaltak szerint a III. rendű terhelt tudata csupán a közreműködésével létrehozott okiratok későbbi, joghatást kiváltó felhasználására, de nem a csalás során alkalmazott elkövetési eszközként való felhasználására vonatkozott.
- [43] Ugyanakkor a Kúria rámutat, hogy a III. rendű terhelt terhére rótt két bűncselekmény - a csalás és a magánokirat-hamisítás - egymással alaki halmazatban áll; azaz a jogerős ítélet szerint a terhelt egyetlen (ugyanazon) magatartásával valósította meg mindkét bűncselekmény törvényi tényállási elemeit, és ez a halmazat valóságos (BH 1981.42.). A magánokirat-hamisítás elkövetési magatartása (a hamis magánokirat felhasználása) és a csalás elkövetési magatartása (a megtévesztés) egybeesik, ugyanaz; mindkettő azzal valósult meg, hogy a valótlan tartalmú okiratokat a tettesi elkövető a sértettnek - az áru feletti tulajdonjogának hamis igazolása végett - bemutatta.
- [44] Következésképp, ha a vád a magánokirat-hamisítás bűnsegédi elkövetésének megállapítására alkalmas elkövetési magatartást kellően körülírva rögzíti (amit jelen esetben az indítvány is elismert), akkor a csalás (ugyancsak bűnsegédi) elkövetési magatartásának leírása is szükségképpen kielégíti a törvényes követelményeket; hiszen a kettő: ugyanaz. Döntő jelentősége valóban annak van, hogy a vád tartalmazza-e azokat a tudati tényeket, miszerint a hamis magánokirat felhasználására más tévedésbe ejtése során, jogtalan haszonszerzési célzattal, kárt okozva kerül sor (valamint azt, hogy utóbb azt a tettes legalábbis megkísérelte).
- [45] A vádirati tényállás - ahogy azt az indítvány 3. oldala is idézi - részletesen tartalmazza azt, hogy a III. rendű terhelt nem létező búza - értelemszerűen - fiktív eladásáról szóló okiratok létrejötte érdekében tárgyalt az I. rendű terhelt helyett a II. rendű terhelttel, rögzíti az annak eredményeképp elkészült hamis okiratok tartalmát, mibenlétét, és létrejöttük célját: a sértett felé vételre ajánlott, ténylegesen nem létező búza eredetének igazolását. Külön is kiemeli, hogy a valótlan adásvételi szerződést a III. rendű terhelt készítette, továbbá mindhárom, a III. rendű terhelt tárgyalásai alapján létrehozott hamis okiratot a III. rendű terhelt kérésére írta alá az I. rendű terhelt. Végül tartalmazza a vád azt is, hogy mindhárom, és így a III. rendű terhelt is - már az okiratok aláírásakor - tudott azok valótlan voltáról, és arról, hogy azokat a későbbiekben fiktív gabonaértékesítés során fogják felhasználni. Ekként viszont nem helytálló az indítvány azon állítása, miszerint az okiratok létrehozása célját - a nem létező búza eredetének igazolását - a vád az azok tartalmának kialakításában, az ügylet fiktív voltának ismeretében meghatározó szerepet játszó III. rendű terhelt tudatával nem kapcsolta össze (vádirat 3. oldal első bekezdés).
- [46] Tényként tartalmazza tehát a vádirati tényállás a III. rendű terhelt tárgyalásait, közvetítő szerepét a hamis okiratok létrehozásában, és a közvetítő magatartás egyes konkrét megnyilvánulásait (az adásvételi szerződés elkészítését, valamint mindhárom hamis okiratnak az I. rendű terhelttel való aláírását) is. Ezt egyébként az indítvány maga is elismerte a magánokirat-hamisításhoz nyújtott bűnsegédi magatartás vonatkozásában; mivel azonban - a korábban kifejtettek szerint - a csaláshoz

nyújtott bűnsegély elkövetési magatartása ugyanaz, a kellő körülírtság hiánya - tárgyi oldalról - alappal nem vethető fel.

- [47] Emellett azonban objektív tényként tartalmazza a vád azt is, hogy a III. rendű terhelt tárgyalásai alapján létrehozott okiratokban feltüntetett tétel búza nem létezett, és - kifejezetten a III. rendű terhelt tudattartalmára vonatkozóan - azt, hogy a III. rendű terhelt (is) erről tudott. Amennyiben pedig a III. rendű terhelt arról tudott, hogy a búza nem létezik, akkor azt is tudnia kellett, hogy az nem csak a D.-T. Kft. t.-i telephelyén, hanem másutt sem áll az eladó rendelkezésére; a vád - az indítványban foglaltakkal szemben - ebben (is) egyértelmű.
- [48] Az indítványban írtakat azonban annyiban osztotta a Kúria, miszerint az eddigiek csak a magánokirat-hamisítás tekintetében alapoznak meg bűnsegélyt, a csalás esetében csupán a tárgyi oldal elemeire vonatkoznak. A bűnsegédként elkövetett csalás tekintetében a vádirati tényleírás azzal vált teljessé (a törvényes vád alapkövetelményeit elérővé), hogy rögzítette: a III. rendű terhelt arról is tudott, miszerint a hamis magánokiratok felhasználására - ami a magánokirat-hamisítás vétségének is kötelező tényállási eleme - fiktív gabonaértékesítés során fog sor kerülni. A Kúria elsődlegesen ennek értékelése során nem osztotta az indítványban kifejtetteket.
- [49] A terhelt tárgyalásai alapján - nyilvánvalóan: szándékainak megfelelő tartalommal - létrejött okiratok maguk is egy fiktív gabonaértékesítésre vonatkoznak; ezért valótlanságúak. Arról azonban mindkét aláíró fél (az I. és a II. rendű terhelt), valamint a létrehozásukban közreműködő III. rendű terhelt is tudott. A vádirat ezen tényállítása (3. oldal negyedik bekezdés) nem a III. rendű terheltnek az okiratokban foglalt ügylet valótlanságának tudatára, azaz annak ismeretére vonatkozik, hogy a D.-T. Kft. nem adott el az okiratokban foglaltak szerint búzát az M.-V. Kft.-nek (az már a vádban a korábbiakban feltüntetésre került), hanem az okiratoknak - a vádban szó szerint is rögzítve - a későbbi, így szükségszerűen harmadik személlyel szembeni - az okiratok valótlanságából következően megtévesztő - felhasználásának az ismeretére, valamint azoknak az e célzattal történt létrehozására. A III. rendű terhelt tehát a vádirati tényállás szerint is azzal a tudattal működött közre a hamis okiratok létrehozásában, hogy azokat később más - fiktív gabonaértékesítésben megtestesülő - bűncselekmény elkövetése során fogják felhasználni.
- [50] A fiktív gabonaértékesítésre vonatkozó hamis okiratok joghatást kiváltó, de nem bűncselekményt megvalósító felhasználása nem lehetséges; az indítványban felsorolt példák is kivétel nélkül - a magánokirat-hamisítás vétségén túl vagy ahelyett - további bűncselekmények (például adócsalás, jogosulatlan gazdasági előny megszerzése, hitelezési csalás stb.), vagy más elkövetési magatartással (például visszafizetési szándék nélküli hitelfelvétellel) megvalósított csalás megállapítására is alkalmasak.
- [51] Ez azonban egyrészt közömbös, másrészt a jelen ügyre nem is vonatkoztatható. A vád - a kifejtettek szerint - nem csupán azt tartalmazta, hogy a III. rendű terhelt tudta, miszerint az okiratokban foglalt (a D.-T. Kft. és M.-V. Kft. között létrejött) gabonaértékesítés fiktív, de azt is, hogy azokat egy másik, a későbbiekben megvalósuló fiktív gabonaértékesítés során - nem pedig adócsökkentés, áfa-visszaigénylés, fedezet vagy önerő igazolása, illetve pályázat vagy támogatás elnyerése céljából - fogják felhasználni. A tényállásban leírt okiratok azt igazolják, hogy az azokban írt búzamennyiséget az M.-V. Kft. megszerezte. Ezen okiratokat így csak az M.-V. Kft. (a II. rendű terhelt) használhatta volna fel akár adócsökkentésre, áfa-visszaigénylésre, fedezet vagy önerő igazolására, illetve pályázat vagy támogatás elnyeréséhez is. A vádirat azonban a III. rendű terheltnek nem e célok valamelyikére, hanem - egyértelműen, és így teljes határozottsággal - az okiratok további fiktív gabonaértékesítés során való, későbbi felhasználására vonatkozó tudatát tartalmazza, és rója a III. rendű terhelt terhére.
- [52] A fiktív értékesítés (amire a III. rendű terhelt tudata vonatkozott) fogalma pedig maradéktalanul magában foglalja a csalás tényállási elemeit. Így lefedi, hogy azzal megtévesztésre kerül sor (hiszen a vevő annak alapján a gabona rendelkezésre állását az eladó oldalán valósnak hiszi), valamint a jogtalan haszonszerzési célzatot és a kár okozását is (mivel nem létező gabona eladása esetén a

sértett által szükségképpen ellenszolgáltatás nélkül kifizetett összeg ekként jelenik meg az eladó, illetve a vevő oldalán). A vád tehát a III. rendű terhelttel szemben a közreműködésével érintett, valótlantartalmú okiratok későbbi, fiktív értékesítés során való felhasználására vonatkozó tudatának a vádban való szerepeltetésével vád tárgyává tette a csalás tényállási elemeinek az általa való ismeretét is; e tényállási elemek konkrét leírásának azonban - ahogy azt a Kúria már kifejtette - nem a bűnsegéd, hanem a tettes tudattartalmában és magatartásában kell megjeleníteniük.

- [53] Azt pedig a felülvizsgálati indítvány sem vitatta, hogy a csalás tettesi elkövetésének törvényi tényállási elemei a vádiratban a II. rendű terheltre vonatkozóan maradéktalanul teljesülnek; a bűnsegéd esetében az ezekre vonatkozó tudat feltüntetése szükséges, amit a (jövőbeni) fiktív gabonaértékesítés ismerete - a kifejtettek szerint - magában foglal. Közömbös, hogy a vád (és az ítéleti tényállás sem) tartalmazza a III. rendű terheltnek a cselekményre vonatkozó - a tettesi elkövetéssel egyidejű - ismeretét; a bűnsegéd bűnös szándékának az általa tanúsított segítő magatartás időpontjában kell fennállnia; a vád erre vonatkozik. Mindazonáltal a bűnsegélyre akár a tettesi elkövetési magatartás kifejtése előtt, akár azzal egyidejűleg, bizonyos esetekben pedig utólag is sor kerülhet; jelen ügyben az elsőként írt esetről van szó.
- [54] Megjegyzi a Kúria, hogy az is közömbös lenne, ha a III. rendű terhelt a bűncselekmény elkövetéséhez való segítségnyújtásával tisztában lett volna, de azt nem tudta volna pontosan, hogy milyen minősítésű bűncselekmény elkövetéséhez nyújt előzetesen segítséget (csupán a minősítést kellett volna a bíróságnak a ténylegesen megvalósult bűncselekményhez igazítani). Kétségtelen, hogy mindig az elkövető választja meg magatartásának módját, ami - értelemszerűen - helyzeti előnyéből fakadó lehetőség. Ha azonban az előzetes bűnsegély nyújtója nem korlátozza a másik elkövető számára is kifejezetten saját magatartása hatókörét, akkor az annak felhasználásával kifejtett elkövetői magatartások kölcsönösen szándékegységben vannak. Jelen ügyben ez azt jelenti, hogy a III. rendű terhelt a tettesi alapcselekményt kifejtő elkövető magatartásához olyan szükséges feltételt biztosított, ami arra volt alkalmas, hogy azzal az okiratokban feltüntetett gabona értékének erejéig csalást kövessenek el. Ennek tudatában is volt, de erre vonatkozóan nem határolta be, nem limitálta, sem ő, sem más a magatartását. Ilyen korlátozó, limitáló, felismerhető magatartás sem részéről, sem más részéről nem történt, a tényállásban nincs feltüntetve.
- [55] Ha pedig az elkövető nem jelöli ki világosan magatartása módját és határait, akkor ez utóbb számára - értelemszerűen - nem lehet mentség; jelen ügyben nem hivatkozhat arra, hogy az okiratok létrehozásában nem az azok csalás elkövetése során való felhasználásának reményében vett részt; már csak azért sem, mivel a csalás és a fiktív gabonaértékesítés jelen esetben - a korábban írtak szerint - ugyanaz. A kifejtettek azonos elvi alapon állnak a kísérlet esetében az elállás, önkéntes eredményelhárítás mögött meghúzódó törvényi megfontolással, aminek lényege, hogy az elkövetőnek a külvilágban érzékelhetően tennie kell azért, hogy utóbb csak a közbenső stádiumra kiterjedő szándéka miatt feleljen.
- [56] Összefoglalva: az ügyészség azt tette vád tárgyává a III. rendű terhelttel szemben, hogy olyan hamis magánokiratok elkészítésében működött közre, melyekről tudta, hogy csalás elkövetéséhez - a megtévesztés eszközeként - kerülnek felhasználásra, és a csalást utóbb - azok felhasználásával - a II. rendű terhelt tettesként el is követte. Az ismét csak nem követelmény, hogy a bűnsegéd magatartásának kifejtésekor azt is előre tudja, hogy a tettesi alapcselekményt pontosan ki, mikor, hol, kivel szemben és esetleg milyen további elkövető-társakkal fogja megvalósítani; csupán annyit kell tudnia, hogy lesz tettes, aki a tettesi alapcselekményt legalábbis megkísérli elkövetni. Megjegyzi ugyanakkor a Kúria, hogy jelen esetben a II. rendű terheltnek az okiratokban a tudtával feltüntetett vevői pozíciójából a csalás elkövetésében való részvétele, és a III. rendű terhelt erre vonatkozó, már a bűnsegédi magatartásának kifejtésekor fennálló tudata a vádirati tényállásból is következik.
- [57] Az eddig írtakból következik az is, hogy a bíróság jogerős ítéletében a vádon - a tettazonosság kereteit megsértve - nem terjeszkedett túl. A vádirati tényleírásban a bűncselekmény szükséges és

esetleges ismérvei is megjelenhetnek, a vád törvényességének azonban csak a szükséges - a minősítés szerinti bűncselekmény törvényi tényállási elemeit kimerítő - ismérvek megjelenítése a feltétele; az esetleges ismérveket a bíróság önállóan is megállapíthatja. Közömbös a vádiratban feltüntetett, és a bíróság által önállóan megállapított esetleges ismérvek terjedelmének aránya is; ha a szükséges ismérvek feltüntetése teljes, a bíróság akár nagyszámú esetleges, de más vagy további bűncselekményt a terhelt terhére nem megalapozó többlet-tényt is megállapíthat. Jelen esetben például kétségkívül ilyen a D.-T. Kft. telephelyén 2010 előtt történt események teljes leírása; annak kapcsán azonban a bíróság sem a III. rendű terhelt, sem más büntetőjogi felelősségét nem állapította meg, hanem csak a vád tárgyává tett bűncselekmény történeti előzményeit rögzítette.

- [58] Azzal tehát, hogy a vád pontosan tartalmazza a III. rendű terhelt hamis okiratok létrehozása során tanúsított magatartásának leírását, és azon tudatát, hogy a tevékenysége következtében létrehozott hamis okiratokat fiktív gabonaértékesítés - azaz csalás - során fogják felhasználni, s emellett tartalmazza a II. rendű terheltnek a csalás törvényi tényállási elemeit maradéktalanul kimerítő magatartását is, a III. rendű terhelt csaláshoz kapcsolódó bűnsegédi magatartása kapcsán is eleget tett a törvényes vád minimum-követelményeinek. A bíróság jogerős ítéletében ehhez képest pontosította, és egészítette ki a tényállást; ezek azonban kivétel nélkül a vád tárgyává tett cselekményre vonatkoztak, mégpedig oly módon, hogy a III. rendű terhelt terhére rótt elkövetési magatartás az ítéleti tényállás szerint sem haladta meg a bűnsegédi elkövetés kereteit.
- [59] Ekként a Kúria - miután nem észlelt más olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 423. § (5) bekezdése alapján hivatalból köteles - a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, s a megtámadott határozatokat a Be. 426. §-a alapján a III. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartotta.

V.

- [60] A végzés elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 3. § (4) bekezdése, felülvizsgálatát pedig a Be. 416. § (4) bekezdés b) pontja kizárja. Az esetleges újabb indítvánnyal kapcsolatos figyelmeztetés a Be. 418. § (3) bekezdésén alapul azzal, hogy a bíróság - a Be. 421. § (3) bekezdése szerinti feltételek fennállása esetén - az elutasító határozat hozatalát is mellőzheti.

Budapest, 2016. október 28.

Dr. Márki Zoltán s.k. a tanács elnöke, Dr. Somogyi Gábor s.k. előadó bíró, Dr. Varga Zoltán s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

tisztviselő
BÉ